

KULTUR- MINNE- OG MUSEUMS- PLAN

Strategisk plan for Lillesand
kommune 2019-2023

UNIK, TRYGG OG SKAPENDE

Lillesands kvaliteter må sitte i ryggmargen. Vi må forstå kommunens egenart, for at den kan gjenkjennes som unik. "Unik, skapende og trygg" er kommunens motto, men lever kommunen opp til det – eller er det bare en festtale? For å være unik, må byen satse på sin egenart. Satse på det som skapes og har vært skapt lokalt. Tørre å være unik i samklang med det som har skapt det unike.

MÅL FOR KULTURMINNE- OG MUSEUMSARBEIDET I KOMMUNEN

- Å sikre at framtidens Lillesand kan oppleves med tydelig historisk identitet
 - Å bidra til gode rammer for bevaring av viktige kulturminner

Lillesand kommune er rik på attraksjoner og kulturminner. Naturen omfatter skog og fjell, vannveier med fossefall, innsjøer, demninger og en kyststripe med en fantastisk skjærgård og fyrtårn – og som dronningen over det hele: Blindleia. Smygende glir den mellom hav og fastland, omfavnet av øyer med lune vikene som sørger for en trygg vannvei innaskjærs. Få steder i Norge er så ofte avbildet som henne.

Av attraksjoner har vi av menneskeskapt verk en enestående trehusbebyggelse, kanskje den fineste på hele Sørlandet, både i uthavnene og i Lillesand sentrum. Vi har kirker tilbake til 11-1200-tallet, flere museer og et yrende sommerliv.

Kulturminnene strekker seg fra steinalder til nåtid, med sterke spor fra gravskatter, industri, ferdsel, kriger og opprør.

Lillesand sentrum ble formet av seilskutetiden på 1700-1800-tallet, det var havet som var omdreiningspunktet.

Og slik ligger byen den dag i dag med havna som åpnede armer til horisonten med en perlesnor av restauranter og kafeer. Byen fikk som den første i Agder en jernbane, hovedsakelig bygget for å ta imot tømmer fra Birkenes. Og som den første i Agder fikk byen en gjennomgående motorvei. Lillesand er som et anker mellom den ukjente verden der ute og den kjente verden hjemme, med både sterk utferdstrang og sterk hjemstavns glede.

Foto: Else Rønnevig

KULTURMINNE- OG MUSEUMSPLAN 2019 – 2023

**JEG HAR VALGT Å LA FØLGENDE VÆRE VEDLEGG
FOR IKKE Å FÅ FOR OMFATTENDE PAPIRMENGDE:**

- 1) Hvorfor kulturminne- og museumsplan
- 2) Offisielle føringer og lovgrunnlag
- 3) Riksantikvaren om Lillesands trehusbebyggelse
- 4) Status for museumsarbeidet i Lillesand 2010 – 2018.

**Andre bidrag fra Høvåg Museum m.fl. kommer etter hvert
fra de andre medlemmer av planutvalget.**

FORANKRING:

Trehusbebyggelsen

Lillesands største attraksjon, når vi ser bort fra naturen selv, er den gamle trehusbebyggelsen. Det er disse bygningene som har festet bildet av Sørlandet på netthinnene, også for dem som er vokst opp i et Block Watne-hus fra 1960-tallet. Og selv om Lillesands drabantbyer' så som Blåbæråsen, Springvannsstemmen og Engelshei til dels har et mer moderne preg, er det ikke dem som blir fotografert. De er ikke turistmagneter. Det er stemningen av smårutete vinduer, blonder, hvitmalte trehus og sjø som trekker. Det er stemningen i byens historiske sentrum, i Blindleia og i uthavnene som er det unike ved Lillesand.

Kulturkollisjon? (Eksempel)

Hvordan tar vi vare på trehusbebyggelsen?

Byen er sårbar overfor ny arkitektur og små avvik som stadig beveger seg bort fra de opprinnelige røttene. En historisk stemning er nesten umulig å gjenskape. Derfor er trehusbebyggelsen et aktivum som må sikres gjennom vern, respekt og kjærlighet. En feil dør her, et vindu uten sprosser der - slik kan bebyggelsen gradvis forfalle til de billigste og enkleste løsningene. Inntil byen ender med å bli en billig utgave av seg selv. Eller det kommer så mange nye arkitektonisk påfunn at den opprinnelige harmonien er blitt et sukk i sivet.

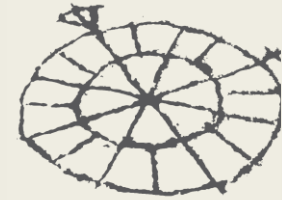
MÅL	STRATEGI	TILTAK
I Lillesand er trehusbebyggelsen, i sentrum og i uthavnene, kommunens største aktivum og tas godt vare på i alle ledd. Bebyggelsen må sees i en helhet hvor nye utbyggingsområder og byggetiltak i størst mulig grad harmonerer med den opprinnelige.	Trehusbebyggelse beskyttes mot disharmonisk utbygging gjennom kommunale planer. Folk med verneverdige hus får støtte til rehabilitering, økonomisk og faglig. Evt. hjelp til å skrive søknader. Kommunale bevaringsverdige bygninger "stråler".	Nye kommunale planer må forhindre disharmonisk utbygging, eldre planer må revideres. Vestre Moland og Lillesand historielag er høringsinstans. Ulovlige tiltak skal ikke automatisk godkjennes og kan medføre krav om rekonstruksjon (Eks. Faudebroa). Kommunen utpeker ansvarlig for oppfølging av ulovlige tiltak og av kulturmiljøer, og går selv foran som et godt eksempel. Kulturpriser til gode bevaringstiltak. Opplæring av håndverkere i gamle håndverksteknikker.
Lillesands trehusbebyggelse i sentrum er på UNESCOs verdensarvliste.	Å eie et vernet hus gir status og fordeler.	Stadig fokus på gode bygningsdetaljer i avisen. Fokus på opprinnelig byggeskikk i skolene.
Gamle trehusområder har oppgradert brannsikring og sikring mot flom og skred.	Sikring av trehusbebyggelsen anses som et statlig-kommunalt ansvarsområde.	Kommunen sørger for brannsikring, hvor utgiftene fordeles: Staten 1/3, kommunen 1/3, huseier 1/3. Stadige jordskredsanalyser og sikring. Trehus-bebyggelsen er tema i den kommunale ROS-analysen

MUSEUMSPLAN

Lillesand by- og sjøfartsmuseum og Høvåg museum forteller om kommunens historie gjennom bevaring av bygninger, gjenstander og autentiske miljøer.

VISJON:

Lillesand by- og sjøfartsmuseum skal være byens arvesølv: brosjen på brystet, sverdet i sliren, den felles hukommelse: det vi kjemper for!

- Med estetisk og historisk tyngde
- Immer wieder und immer wieder neu: stadig historisk og stadig aktuell.
- En arena for bygningsbevarelse med stil, et sted lillesanderen er stolt av.
- Et hjemsted for byens identitet.
- Et levende forum for formidling, et spennende sted å komme
- *Et sted som intet annet!*

MÅL	STRATEGI	TILTAK
<p>FORMIDLING*: Lillesand by- og sjøfartsmuseum skal være en integrert del av Lillesands kulturliv og base for lokalhistorisk formidling. Forutsigelig og god økonomi gir mulighet for gode utstillinger og følgemateriell.</p>	<p>Relevante utstillinger og arrangementer. Samarbeid med skoler og andre aktuelle aktører. Bruk av digitale medier og en stadig oppdatert hjemmeside. Innsamling av gamle Lillesandsbilder og lokalhistorisk litteratur. Gode pedagogiske opplegg for skoleelever. Gode rammebetingelser for formidling.</p>	<p>Tilbud om omvisning for turister, fastboende, nye tilflyttere og nyansatte i kommunen. Omvisninger for politikere og kommune-administrasjon. Fast besøksmål for skoler og flyktningmottak. Utarbeidelse av skolesekk-tilbud. Mottak for henvendelser om lokalhistorie. Museets betydning vises i budsjettet. Åpningstid i månedene juni-august.</p>
<p>Hele samlingen til Lillesand by- og sjøfartsmuseum er registrert og digitalisert og tilgjengelig for offentligheten.</p>	<p>Stadig pågående registrering av gamle og nye gjenstander og fotos i registreringsprogrammene Primus og www.agderbilder.no</p>	<p>Utgifter til lisenser inngår i kommunens budsjett. Frivillige som registrerer, tilbys kurs og oppdateringer. Løpende rekruttering av personell.</p>
<p>FORVALTNING*: Lillesand by- og sjøfartsmuseum skal være i god stand, både når det gjelder bygningsmasse, interiør og gjenstander og med et dertil hørende realistisk budsjett.</p>	<p>Stadig rehabilitering og ettersyn med tidvis faglig bistand. Årlig gjennomgang av samtlige rom og bygninger, utvendig og innvendig, av håndverkere med kunnskap om historiske bygg. Budsjett legges etter realistisk gjennomgang av utgifter.</p>	<p>Ha rehabilitering og ettersyn som faste, årlige oppgaver. Sette av midler til særlig store utgifter i Økonomiplanen. Realistisk budsjett.</p>
<p>Museet må ha lagerplass for oppbevaring og restaurering av gjenstander, med arbeidspult.</p>	<p>Å finne egnet og lett tilgjengelig oppbevaringsplass til museumsgjenstander i umiddelbar nærhet.</p>	<p>Et romslig og egnet lagerlokale innenfor kort avstand fra museet med internettforbindelse.</p>
<p>Museet er Lillesands ansikt utad, og inngår i ansvarsområdet til Enhet for teknisk drift når det gjelder innendørs rengjøring og stell av utearealer. Museet brukes ved offentlige besøk.</p>	<p>Innarbeide ansvarsområdene i etaten. Vise i praksis at vi er stolte av museet, som vi gjerne viser frem til gjester.</p>	<p>Kurs i museumsrengjøring for renholdspersonell. Kurs i planting og stell av historiske roser for kommunalt ansatte. Bruke museet til offisielle oppdrag som for eksempel til utdeling av medaljer.</p>

MÅL	STRATEGI	TILTAK
<p>VERVEN: Verven Kystkultursenter er en del av Lillesand by- og sjøfartsmuseum. Et museumsbygg på Verven til historiske verksteder.</p>	<p>Verven Kystkultursenter driftes og bygges opp i samarbeid med museet og Blindleia Kystlag. Viktig at det ikke konkurreres om økonomi.</p>	<p>Verven Kystkultursenter tilknyttes andre kystsentre og utarbeider felles strategi for ivaretagelsen av uthavner og kystopplevelser i samarbeid med museet. Økte kommunale ressurser.</p>
<p>RESSURSER: Lillesand by- og sjøfartsmuseum og Verven har 3 heltidsansatte, foruten sommerguider.</p>	<p>Utvide tilbudet til fastboende og tilreisende med et helhetlig tilbud fra Lillesands lokalhistorie til havs og til lands. Flytte verkstedene knyttet til seilskutetiden fra museet til Verven (Båtbygger, seilmaker, blokkmaker, smie).</p>	<p>Utvide bemanningen: Ansette en medarbeider ved Lillesand by- og sjøfartsmuseum utover bestyrerstillingen. Ansette en leder for Verven (Håndverker med maritim kunnskap).</p>
<p>FORSKNING*: Eksternt: Forskning på aktuelle temaer med museet som basis eller bidragsyter. Internt: Bestyrer deltar på kurs og samlinger med mulighet for faglig påfyll, og har tid til å skrive minst én årlig artikkel om et emne knyttet til museumssamlingen.</p>	<p>Lage en mappe med ønskede lokale forskningstema til universiteter og skoler, gjerne i samarbeid med kommunens historielag. Fortsette arbeidet med å offentliggjøre museets foto- lokallitteratur- og gjenstandssamling til fri bruk for forskning. Avsette tid til fordypelse (flere ansatte).</p>	<p>Lage stipendordninger/konkurranser for skoleelever og studenter. Besvare henvendelser og kople forskningen på byplanlegning, stedsutvikling, lokalhistorie, skoleundervisning og andre relevante områder. Utgi artikler/bøker. Ansette en museumsmedarbeider.</p>
<p>FORNYING*: Nye, årlige utstillinger med aktuelle tema. Digitale omvisninger. Bruk av installasjoner og sanseopplevelser (lukt, lyd). Interaktive aktiviteter. Sammenligne og/eller se museumssamlingen i nytt lys.</p>	<p>Lage utstillinger med rekkevidde og resonans. Aktiv bruk av digitale hjelpemidler. Følge med på den teknologiske utviklingen. Nytt liv til gamle 'kluter'.</p>	<p>Aktuelle utstillinger. Inkorporere aktuell teknologi i museumsopplevelsen. Sammenligne og sette spørsmålsteget ved samlingen, gjerne få publikum med i prosessen.</p>

Vedlegg:

1. Formålet med planen (Innledning og formål), v/Kultursjef Magne Haugen
2. Hva er et kulturminne? Hvorfor kulturminne- og museumsplan? Lovgrunnlag. Nasjonale føringer. Regionale føringer/Regionplan Agder 2020. Et godt varp – strategisk plan, kulturminner i Aust-Agder. Lokale føringer. Avgrensing. v/Kultursjef Magne Haugen
3. Trehusmiljøer og bygningsarven, Riksantikvarens beskrivelse.
4. Status for museumsarbeidet i Lillesand 2010 – 2018, 2 sider, v/museumsbestyrer Anne Sophie Høegh-Omdal
5. **Forvalte, formidle, forske, fornye:** Nasjonale mål på museumsarbeidet som følges opp lokalt.
- 6 -10) Andre bidragsytere (Høvåg, krigsminner osv) **Ikke ferdige.**

FOTO: Hvis ikke annet er oppgitt, er alle nyere fotos ved Anne Sophie Høegh-Omdal. Gamle lillesandsbilder er hentet fra museets side på www.agderbilder.no